

BIFÖRTJÄNSTERNAS STORLEK OCH STRUKTUR PÅ BOKFÖRINGSGÅRDARNA I FINLAND

PATRICK HACKMAN

Lantbruksekonomiska inrättningen vid Helsingfors universitet

Mottaget 1. 12. 1964

I Finland får ett stort antal lantbrukarhushåll sin utkomst delvis utanför det egna gårdsbruket. Detta förhållande illustreras av bl.a. det faktum, att arbetsinsatsen utanför det egna gårdsbruket enligt lantbruksräkningen 1959/60 utgjort ca. en sjättedel av lantbrukarbefolkningens totala arbetsinsats.

Under femtioalet har en betydande ökning av arbetsinsatsen utanför det egna gårdsbruket ägt rum. — Lantbruksräkningen av år 1949/50 gav nämligen vid handen, att andelen arbete utanför det egna gårdsbruket i slutet av fyrtioalet skulle ha motsvarat ungefär en tolfedel av lantbrukarbefolkningens totala arbetsinsats. Det delvis härigenom ökade intresset för företagsekonomiska problem i anknytning till verksamhet, som förutom jord- och skogsbruk omfattar även andra former, har föranlett utförandet av nu ifrågavarande undersökning.

Undersökningsmaterialet och dess behandling

Under våren 1963 insamlade författaren, på lantbruksekonomiska forskningsanstalten i Helsingfors, ur bokslut uppgjorda i anslutning till lantbrukets lönsamhetsundersökningar vissa uppgifter om biförtjänsterna på våra bokföringsgårdar. I undersökningsmaterialet har alla bokföringsgårdar ingått. Gårdarnas antal, som 1950/51 var 846 har relativt jämt stigit till 1 279 för år 1961/62.

I ovannämnda bokslut har biförtjänstinkomsterna grupperats enligt forskningsanstaltens direktiv på följande sätt:

Skilt specificerade: 1) Inkomster från arbete och förrättningar utanför gårdsbruket t.ex. fraktkörningar och kommunala uppdrag, affärsföretag, hemindustrier, grus- och sandförsäljning, ny- och stenröjningspremier samt byggnads-, jordförbättrings- och maskinunderstöd.

Antecknade som gruppsummor: 2) Aktiebolags- och andelslagsdividender. 3) Ränteinkomster. 4) Erhållna gåvor och arv. 5) Barn- och familjebidrag. 6) Lyftade folkpensioner, ålderdoms- och tillskottspensioner. 7) Livförsäkringar. 8) Företagarfamiljens olycksfallsersättningar. 9) Hyresinkomster från traktor, bil och skörde-tröska.

För att nå en klarare indelning av biförtjänstinkomsterna med den aktiva insatsen som indelningsgrund har inkomsterna i denna utredning grupperats på följande sätt:

1) Arbetsersättning, omfattande ersättning för allehanda arbeten, utförda utanför det egna gårdsbruket t.ex. skogsarbete i annans tjänst, arvoden för förtroendeuppdrag samt bokföringspremier.

2) Inkomster från företagsverksamhet, omfattande alla inkomster, som härstammar från aktiv ekonomisk verksamhet — dock ej löner, ej heller inkomster ifrån värdepapper eller inkomster ifrån uthyrda egentliga lantbruksinventarier — se punkterna 1, 3 och 4.

3) Maskinhyror, inklusive lön för verksamhet i samband med maskinuthyrning, exempelvis skogskörslor i annans tjänst med häst eller traktor samt skörde-tröskning och torkning av säd i biförtjänstsyfte.

4) Inkomster från värdepapper samt depositionsräntor.

5) Sociala understöd och härmed jämförbara inkomster.

6) Statsunderstöd, som i princip syfta att finansiera vissa investeringar t.ex. stenröjningspremier.

7) Gåvor och arv.

8) Realiserade tillgångar, som kunnat hänföras till biförtjänstillgångarna samt skillnaden mellan försäljningspris och bokföringsvärde för alla övriga avyttrade inventarier (i fall att skillnaden varit positiv) t.ex. försåld tomtmark, försäkringser-sättningar mm. minus deras bokföringsvärde.

9) Ospecificerade inkomster, omfattande även oklart rubricerade biförtjänstposter.

Storleksgruppen IV (50 + ha red. åkerjord) har behandlats skilt endast för Södra Finlands undersökningsområde. I de övriga områdena har gårdarna i denna storleksgrupp, p.g.a. sitt ringa antal (6 st.) samt då de i storlek varit endast obetydligt ovanom klassgränsen 50 ha, hänförts till storleksgrupp III. Detta tillvägagångs-sätt har tillämpats endast för år 1950/51 (se tab. 2) enär den IV storleksgruppen år 1960/61 funnits representerad endast i Södra Finlands undersökningsområde.

För att få fram en klar bild av eventuella förändringar i biförtjänstinkomsternas sammansättning har det, p.g.a. en stark minskning i de ospecificerade biförtjänstinkomsterna från år 1950/51 till 1960/61, varit motiverat att fördela de ospecificerade posterna på de övriga biförtjänstinkomstslagen. — Då det i flertalet fall berott på ofullständiga anteckningar i kassaböckerna, att inkomsterna icke specificerats i bokslutsblanketterna, har det ej varit möjligt att nå någon uppfattning om hur dessa poster kunde ha fördelats på de olika inkomstslagen. Det har sålunda förefallit rimligt, att fördela de ospecificerade inkomsterna i förhållande till omfattningen av de specificerade inkomstgrupperna.

Kassainkomsterna, som presenteras i tabellerna 1 och 2, omfattar bokföringsårets kontantinkomster plus värdet av de varor, som sålts på kredit och vars betalning framskjutits till följande bokföringsår. Inkasserade tillgodohavanden från föregående år har följaktligen icke inräknats i inkomsterna. Kassainkomsterna har icke heller omfattat låne- och depositionstransaktioner.

Tabell 1. Penninginkomsten från bitjänst i genomsnitt per gård, de sammanlagda penninginkomsterna samt de förras andel av de senare på bokföringsgårdarna i Finland under perioden 1950/51—1961/62 (jfr. 2, 4).

Table 1. Off farm cash receipts per farm, total cash receipts per farm and the relationship between the two digits in % on Finnish bookkeeping farms during the period 1950/51—1961/62 (cf. 2, 4).

Bokf.-år	Penninginkomst från biförtjänst per bokf.-gård mk	Penninginkomsten från bitjänst korri- gerad enl. parti- prisindex till 1960/61 års nivå	Summa penning- inkomster i medeltal per bokföringsgård mk	Pennininkomsten från biförtjäst i % av summorna penning inkomster
<i>Fiscal year</i>	<i>Off-farm cash receipts per farm mk</i>	<i>Off-farm cash receipts according to price level 1960/61</i>	<i>Total cash receipts per bookkeeping farm mk</i>	<i>Off-farm cash receipts in per cent of total cash receipts</i>
1950/51	1551	2227	11237	13.8
1951/52	2246	2632	14679	15.3
1952/53	1917	2405	11830	16.2
1953/54	2034	2600	13079	15.6
1954/55	1950	2504	13546	14.4
1955/56	2113	2673	14530	14.5
1956/57	2316	2748	15003	15.4
1957/58	2314	2455	15921	14.5
1958/59	2322	2443	16252	14.3
1959/60	2519	2582	19715	12.8
1960/61	2681	2681	21728	12.3
1961/62	3035	3022	22231	13.6

Beträffande materialets representativitet bör här framhållas att de undersökta gårdarna, förutom att de varit relativt få, ger en i viss mån skev bild av finska lantbruksföretag i gemen. Detta beror i huvudsak på att småbrukens andel av alla bokföringsgårdar varit jämförelsevis liten och att företagen på dessa gårdar hyser speciellt stort intresse för jordbruk (3, 5). Företagsledarens större intresse för jordbruk leder oftast till att jordbruksdriften intensifieras. Resurser, om vilka de olika driftsgrenarna konkurrerar, kommer då i första hand att utnyttjas i jordbruket. Bokföringen och bokföringskonsulenten kan dessutom tänkas ge värdefulla informationer om företagets resurser och hur driftsledaren bör utnyttja dessa inom ramen för det egna gårdsbruket. Det kan tänkas att företagaren dessutom genom effektivare jordbruksdrift når så stor ekonomisk vinning, att hans behov av ytterligare inkomster minskar i så hög grad att han icke längre är villig att lämna sin gård för eventuella inkomster på annat håll.

Tabell 2. Biförtjänsternas sammansättning och biförtjänsternas andel av alla kassainkomster under åren 1950/51 och 1960/61. (Siffrorna betecknar % av de totala penninginkomsterna från biförtjänst samt biförtjänstinkomsterna i % av gårdarnas hela kassainkomst).

Table 2. *Off-farm income structure and off-farm part of total cash receipts on Finnish bookkeeping farms during fiscal years 1950/51 & 1960/61.*
(Figures presented denote percentages).

	Per storleksklass alla områden. <i>Per size class all districts.</i>								Per undersökningsområde — alla storleksklasser. <i>Per investigation district — all size classes.¹⁾</i>									
	— 10 ha	10—25 ha	25—50 ha	50+ ha	ha	alla	all	50/51 60/61	50/51 60/61	S — F	M — F	S — Ö	N — Ö	N — F				
	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61	50/51 60/61				
Inkomstslag <i>Income group</i>																		
1. arbetsättning <i>labour income</i>	36.9	27.4	8.3	26.1	14.3	32.3	23.5	31.0	17.5	27.0	17.6	30.9	29.0	45.6	47.5	32.8	43.6	36.7
2. företagsverksamhet <i>side-line enterprises</i>	4.9	6.3	10.0	9.5	33.5	11.7	11.0	17.2	14.7	9.6	24.8	8.9	5.4	6.1	1.8	12.5	8.8	5.2
3. maskinhyror <i>machines rented</i>	12.8	17.0	8.7	22.9	9.6	17.3	—	13.9	9.2	19.5	7.3	24.9	14.6	10.5	13.1	20.3	11.0	17.8
total summa	54.6	62.2	45.4	59.8	51.4	55.1	25.3	63.4	47.4	60.1	49.7	64.7	49.0	62.2	62.4	65.6	63.4	59.7
4. värdepapper räntor <i>shares & interests</i>	16.3	4.5	12.6	7.5	15.0	14.7	27.4	12.9	15.3	8.3	12.4	7.8	12.0	5.2	4.0	3.0	1.7	3.2
5. sociala understöd <i>social allowances</i>	15.3	21.0	11.8	18.9	5.6	10.3	0.8	4.9	10.2	16.9	7.2	17.7	17.6	22.2	22.2	19.9	12.8	22.4
6. statsunderstöd <i>agricultural subsidies</i>	6.7	3.1	5.6	2.1	1.7	0.3	2.1	—	4.6	1.9	2.4	2.1	1.9	1.9	9.2	3.0	17.2	3.7
7. gåvor & arv <i>gifts & inheritances</i>	4.1	5.3	15.3	5.2	10.9	2.9	4.4	0.6	10.6	4.4	13.7	3.7	18.1	2.9	1.2	4.7	1.6	5.7
8. realiserade tillg. <i>assets sold</i>	3.0	3.9	9.3	6.5	15.4	16.7	40.0	18.2	11.9	8.4	14.6	4.0	1.4	5.6	0.9	3.8	3.3	5.3
sammanlagt total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Biförtjänstinkomster i % av allkassainkomster	27.6	21.2	14.7	12.7	10.8	8.4	7.4	7.7	13.8	12.3	17.9	13.4	15.8	14.1	21.0	17.8	24.9	21.6
<i>Off-farm cash receipts in % of total cash receipts</i>																		

¹⁾S — F = South Finland investigation district

M — F = Central Finland

S — Ö = South Ostrobothnian

N — Ö = North

N — F = North Finland

Diskussion

För att rätt kunna bedöma biförtjänsternas betydelse som inkomstgrupp, bör man jämte penninginkomsterna även beakta naturhushållningens omfattning i hela rörelsen samt de förändringar, som inträffat däri under den studerade perioden.

I gårdsbruket (jordbruk och skogsbruk), men speciellt för jordbrukets del, har en markant förskjutning emot ökad marknadshushållning ägt rum under femtio-talet och början av sextioalet (jfr. 4: jordbrukets kassainkomster och bruttointäkt.) Enligt en av författaren gjord skattning, skulle på bokföringsgårdarna kassainkomsternas andel av bruttointäkten från företaget inklusive biförtjänster för hela år 1950/51 varit 83.8 % medan de år 1960/61 skulle ha representerat 90.1 % av bruttointäkten (1).

Biförtjänstverksamheten motiveras i hög grad av lantbrukarens strävan att förbättra sin likviditet. Verksamheten är alltså i främsta rummet inriktad på produktion av varor och tjänster utanför det egna gårdsbruket. Härvid strävar företagaren att utnyttja speciellt sådana resurser, vilka ej inom det egna gårdsbruket finner tillräcklig ekonomisk avsättning, som exempel kan nämnas småbrukets överskott på arbetskraft. I bokföringsverksamheten har man, närmast för att undvika bokslutstekniska problem bokfört vissa leveranser från biförtjänsterna till övriga grenar av samma företag via kassarörelsen. Som exempel härpå må nämnas: skogsvilt, renkött och fisk, som levererats till hushållet. Betecknande är, att endast några få procent av alla bokföringsgårdar överhuvudtaget redovisat för natura leveranser från biförtjänstverksamheten till övriga delar av företaget. Utvecklingen har här, i motsats till vad som skett inom övriga företagsgrenar, visat tendenser till ökande natura leveranser till övriga delar av företaget — främst i form av maskinarbete i eget jord- och skogsbruk. Detta beror sannolikt på, att man i bokföringsverksamheten hänfört tillgångar såsom traktorer, bilar och skördetröskor till biförtjänstkapitalet, ifall att det utförts betydligt mera biförtjänstarbete än arbete inom det egna gårdsbruket med dessa maskiner (jfr. tab. 2 »maskinhyror»). Verksamhet med dylika biförtjänsttillgångar kommer därmed även inom gårdsbruket att uppfattas som biförtjänstverksamhet. Sådana poster har under den studerade perioden utgjort under en procent av biförtjänsternas bruttointäkt. Kassainkomsterna från biförtjänsterna avspeglar därför väl omsättningen inom biförtjänstverksamheten. Bokföringsgårdarnas totala kassaomsättning har däremot, p.g.a. den ökade marknadshushållningen förstorats snabbare än företagets totala värdeomsättning. Utgående ifrån dessa fakta samt de siffror, som presenterats i tabell 1, kan man sluta sig till att den svagt sjunkande tendensen i biförtjänsternas andel i den totala inkomstsumman till stor del är en skenbar företeelse. Så som biförtjänsterna uppfattats i lönsamhetsundersökningarna, torde de som inkomstgrupp till sin betydelse knappast undergått större förändringar under den studerade perioden.

Strukturellt sett har biförtjänsterna på bokföringsgårdarna däremot förändrats betydligt (jfr. tab. 2). Generellt kan man säga, att de arbetsintensiva formerna för biförtjänster starkt har ökat i betydelse. Arbetsersättning och maskinhyror har blivit märkbart viktigare biförtjänstinkomstkällor, medan de ur arbetssynpunkt mera passiva biförtjänstformernas andel minskat. En klar tendens mot ökad betydelse visar även de sociala understöden.

Slutsatser

Undersökningens motiv har varit, att ur ett befintligt material bestående av bokföringsgårdarna skapa en orienterande bild av biförtjänsternas omfattning och karaktär. De vunna resultaten kan således under inga omständigheter generaliseras. Det har bl.a. framkommit, att de studerade faktorerna, biförtjänsternas storlek och art, företer mycket stora variationer mellan olika gårdsbruksgrupper för att inte tala om enskilda fall. Detta faktum förutsätter att ytterligare undersökningar i gebitet borde utföras med material, vars representativitet är bättre än hos det material, som utnyttjats i denna undersökning. Som stöd för denna uppfattning kan framhållas, att bokföringsuppgifterna för biförtjänsternas del varit mindre exakta än för övriga företagsformer.

L I T T E R A T U R F Ö R T E C K N I N G

- (1) HACKMAN, P. 1964. Biförtjänsterna i lantbrukarefamiljens ekonomi (Maskinskriven laudaturavhandling). Helsingfors.
- (2) Kansallis-Osake-Pankki, Kuukausikatsaus 1—2./1963. Helsinki.
- (3) Maatalouden kannattavuustutkimustoimikunnan mietintö. 1963. Helsinki.
- (4) Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta XXXIX—XLIX. Helsinki.
- (5) VIRTAMO, A. 1956. Lönsamhetsundersökningarna i Finland. Lantbr. driftsekon., pp. 512—518. Stockholm.

S U M M A R Y:

THE AMOUNT AND STRUCTURE OF OFF-FARM CASH RECEIPTS ON FINNISH BOOK-KEEPING FARMS DURING FISCAL YEARS 1950/51—1960/61.

PATRICK HACKMAN

Department of Agricultural Economics, University, of Helsinki

The evolution towards greater labour productivity in agricultural production seems to become more and more rapid, while increasing amounts of capital is being invested per labour hour in the process. In Finland, where the farms are remarkably small, these trends have caused an increasing interest in part-time farming, its problems and possibilities. The main purpose of this work has thus been to present some figures illustrating the significance and kinds of off-farm income sources on Finnish bookkeeping farms.

All the figures used in the study have been obtained from farms involved in the state planned scheme named «investigations on the profitability of agriculture in Finland». The amount of farms taking part in this bookkeeping work has, during the time studied, been about one thousand. The relative amount of off-farm cash receipts (in %) has been chosen as criterion of off-farm income significance in total income. The use of a systematic grouping has made it possible to illustrate the structure of off-farm income sources and the changes in structure that have occurred between the fiscal years 1950/51 and 1960/61 (see Tables 1 and 2).

The percentages in Table 1. show no definite trends towards a change in the off-farm income significance. It should be kept in mind that the proportion of marketable commodities during the period studied, has increased markedly (from about 84 % in 1950/51 to about 90 % in 1960/61) for the whole undertaking, while off-farm undertakings show almost no signs of natural economy during this period.

Table 2 shows that there has been a great structural change in the sources of off-farm income between the business years 1950/51 and 1960/61. Sources comprising greater amounts of labour and also some social benefits have increased, while more capital sources have decreased in significance.

The results achieved cannot under any circumstances be generalized. In the first place because the bookkeeping farms give a more or less biased picture of the Finnish farmer (3). Secondly, the factors studied above show great variance from case to case.

In order to get reliable information on the situation today and the possibilities of tomorrow, the matter of off-farm income should be studied on larger scale on more representative farms.